

dr hab. n. o zdr. Janusz Ostrowski

Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego

Zakład Historii Medycyny

Warszawa

Recenzja pracy doktorskiej mgr farmacji Katarzyny Karkutt-Milek zatytułowanej „Postać Leopolda Skulskiego – farmaceuty i męża stanu na tle przemian polityczno-gospodarczych na ziemiach polskich i w Europie w okresie obu wojen światowych”.

Rozprawa doktorska mgr farmacji Katarzyny Karkutt-Milek poświęcona jest głównie postaci Leopolda Skulskiego, farmaceuty, działacza społecznego i politycznego, jednego z pierwszych premierów i ministra spraw wewnętrznych państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości, przedstawionej na tle bardzo skomplikowanej sytuacji politycznej i społecznej państwa w okresie obejmującym okres odzyskiwania niepodległości, okres międzywojnia i II wojny światowej.

Praca powstaje zatem, mam wrażenie nieprzypadkowo, w okresie obchodów 100 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, a także zbliżającej się 80 rocznicy wybuchu II wojny światowej. Tym samym dobrze wpisuje się w obecny czas i przyczynia się niewątpliwie do dalszego rozszerzenia naszej wciąż niepełnej wiedzy o tamtym okresie, o sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej, a także o ludziach, którzy przyczynili się do odzyskania niepodległości, rozwoju gospodarczego, w tym przemysłu farmaceutycznego i samorządu zawodowego obejmującego farmaceutów. Poruszone zagadnienie, a także główna postać pracy, Leopold Skulski, nie są bowiem tak powszechnie znane jak zazwyczaj kojarzone z odzyskaniem przez Polskę niepodległości nazwiska Józefa Piłsudskiego, Ignacego Paderewskiego, czy Romana Dmowskiego. O atrakcyjności i aktualności tematu mogą świadczyć organizowane w

ostatnim czasie przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej i Główną Bibliotekę Lekarską wystawy i konferencje poświęcone zagadnieniu poruszanemu przez Doktorantkę, w których mgr farmacji Katarzyna Karbutt-Miłek, autorka rozprawy doktorskiej, była jedną z prelegentów.

Główne rozdziały poprzedzone są Wstępem, w którym Doktorantka w jasnej i zwięzłej formie przedstawia najważniejsze cele rozprawy doktorskiej. Pracę zamyka Zakończenie, po którym znajdują się Ilustracje jako cenny dodatek archiwalny do tematu, Spis ilustracji, w sumie jest ich 56, oraz umieszczona na końcu Bibliografia, na której mgr farmacji Katarzyna Karbutt-Miłek oparła swoją rozprawę. Obejmuje ona 91 pozycji pochodzących zarówno z okresu, którego dotyczy praca doktorska, a także z lat późniejszych. Znakomita większość piśmiennictwa jest w języku polskim. Główna część pracy zawarta jest w XV rozdziałach dotyczących różnych zagadnień i różnych okresów przemian polityczno-gospodarczych w Polsce w omawianym okresie jak i dotyczących życia i działalności społeczno-politycznej Leopolda Skulskiego. Na większości stron pracy Doktorantka umieściła liczne przypisy, w sumie 203, oparte na bibliografii, które w sposób zasadniczy rozszerzają i istotnie uzupełniają informacje zawarte w tekście, a także świadczą o dobrym przygotowaniu i rozległych kompetencjach naukowych Doktorantki.

We Wstępie Doktorantka podkreśla, że celem pracy jest ukazanie zmian jakie zachodziły w farmacji polskiej podczas dwudziestolecia międzywojennego, a także podkreślenie roli Leopolda Skulskiego, farmaceuty, przemysłowca, polityka i męża stanu na tle przemian polityczno – gospodarczych odradzającego się państwa polskiego z podkreśleniem, słusznym, odmienności między poszczególnymi ziemiami należącymi do trzech państw zaborczych.

Po krótkim i zwięzłym Wstępie Doktorantka przechodzi do części zasadniczej, która składa się z logicznie ułożonych XV rozdziałów. W rozdziale I zatytułowanym *Odzyskanie niepodległości* przedstawiona jest w formie skrótowej skomplikowana sytuacja polityczna, a także gospodarcza odradzającego się państwa polskiego wynikająca częściowo z podziału kraju na trzy zabory, a także z ogromnych zniszczeń spowodowanych I wojną światową, powodujących podział kraju na Polskę A, B i C. W rozdziale II (*Powstanie polskiego przemysłu farmaceutycznego*) przedstawiono stan liczebny przedsiębiorstw zajmujących się produkcją środków używanych w lecznictwie i sprzedawanych w aptekach, a następnie wskazuje na istotną poprawę w tej materii w kolejnych latach niepodległej Rzeczypospolitej. Rozdział III o tytule *Skomplikowana sytuacja polskiego aptekarstwa w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości* opisuje niespójne prawodawstwo wynikające z rozbicia politycznego ziem Polskich, aż do czasu ogłoszenia

pierwszej polskiej ustawy farmaceutycznej z roku 1938 roku. W IV rozdziale *Organizacja kształcenia farmaceutycznego w Polsce po 1918 roku* wskazuje, że pierwsze formy kształcenia farmaceutycznego w postaci wykładów fakultatywnych odbywały na Uniwersytecie Warszawskim, a pierwszym wykładowcą był Bronisław Koskowski. Od 1921 roku studia farmaceutyczne prowadzone były w ośrodkach uniwersyteckich, w Warszawie, Poznaniu, Krakowie, Wilnie i z przerwą także we Lwowie. Doktorantka wspomina także o dekreście Marszałka Józefa Piłsudskiego o obowiązkowym ubezpieczeniu zdrowotnym, który ukazał się w styczniu 1919 roku. W tej części mowa jest także o mających wielkie znaczenie dla rozwoju farmacji fachowych wydawnictwach farmaceutycznych. W rozdziałach V (*Pierwsze polskie ustawy farmaceutyczne*) oraz VI (*Integracja aptekarzy z ziem dawnych zaborów. Powstanie izb aptekarskich*) podkreśla dwa istotne fakty. Pierwszy z nich dotyczy ustaw o wykonywaniu zawodu aptekarskiego z 1938 roku i ustawy o izbach lekarskich z czerwca 1939 roku, a drugi trudnej drogi do organizacji samorządu aptekarskiego.

Kluczowym dla całej rozprawy jest rozdział VII pt. *Działalność Leopolda Skulskiego – męża stanu i farmaceuty* podzielonego na trzy podrozdziały: *Pierwsze lata życia i edukacja*, *Działalność społeczno-polityczna do 1918 roku* i *Działalność społeczno-polityczna po 1918 roku*. Doktorantka omawia w nim okres dzieciństwa, pierwsze lata nauki w gimnazjum w Zamościu i Lublinie. Następnie przedstawia studia na Oddziale Farmaceutycznym, a następnie na Wydziale Chemii Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego i na Wydziale Chemii Uniwersytetu w Karlsruhe. Następnie przedstawia szczegółowo bardzo bogatą działalność zawodową w samorządzie aptekarskim, społeczną i polityczną Leopolda Skulskiego. Stanowisko nadburmistrza Łodzi, wybór na posła Sejmu Ustawodawczego, powołanie, po Jędrzeju Moraczewskim i Ignacym Paderewskim na stanowisko premiera rządu, okres przypadający na bardzo trudną i skomplikowaną wewnątrz i zewnątrz sytuację odrodzonego państwa polskiego, a następnie teka ministra spraw wewnętrznych w rządzie Wincentego Witosa to najważniejsze elementy kariery politycznej.

Rozdział VIII to *Sytuacja polityczna w Europie w dwudziestoleciu międzywojennym*, w którym przedstawiony został trudny okres polityczny w Europie poprzedzony dojściem Hitlera do władzy w Niemczech i prowadzący do wybuchu II wojny światowej. W rozdziale IX pt. *Kryzys polityczno-gospodarczy w Polsce* podkreślony został wpływ kryzysu światowego na polską gospodarkę. Doktorantka wspomina także o realizowanej koncepcji Centralnego Okręgu Przemysłowego mającego za zadanie polepszenie sytuacji gospodarczej kraju. Rozdziały, X *Rozwój polskiego przemysłu farmaceutycznego w latach 1926-1939*, XI *Reforma systemu*

kształcenia farmaceutycznego w Polsce, XII Polskie czasopiśmiennictwo farmaceutyczne, XIII Sytuacja farmacji polskiej w przededniu wybuchu II wojny światowej, XIV Rola farmaceutów polskich w latach II wojny światowej oraz XV Organizacja polskiej służby farmaceutycznej i kształcenie farmaceutów w latach okupacji przedstawiają bardzo szeroki aspekt pozycji, rozwoju i reform dotyczących przemysłu farmaceutycznego, kształcenia farmaceutów, wydawnictw farmaceutycznych, a także znaczącą rolę farmaceutów i służb farmaceutycznych w okresie trwania II wojny światowej.

W Zakończeniu Doktorantka podsumowuje działalność i udział Leopolda Skulskiego w odbudowie i rozwoju odrodzonego państwa jako działacz niepodległościowy, farmaceuta, burmistrz Łodzi, premier rządu i minister spraw wewnętrznych. Przedstawia także bardzo istotną opinię o Skulskim wydaną przez kolejną wybitną postać tamtego okresu, Wincentego Witosa. Rozprawę kończą wspomniane wcześniej cenne Ilustracje i ich Spis oraz Bibliografia.

Podsumowując należy stwierdzić, że Doktorantka wykazała się dużą znajomością ważnego tematu dotyczącego okresu odzyskiwania niepodległości i okresu międzywojennego, i na tym tle działalności Leopolda Skulskiego. Rozprawa doktorska jest napisana w sposób jasny i staranny, a ze względu na oryginalność, moja ogólna ocena pracy doktorskiej jest wysoka. Do niewątpliwych zalet pracy doktorskiej przedstawionej przez mgr Katarzynę Karkutt-Miłek należy zaliczyć jej bardzo interesujący, ze względu na fakt pełnienia przez farmaceutę tak wysokich funkcji w państwie oraz jak najbardziej aktualny temat zasadniczy ze względu na obchodzoną 100 rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę.

Z obowiązku recenzenta przedstawiam również swoje uwagi i sugestie jakie pojawiły się podczas czytania i analizy rozprawy:

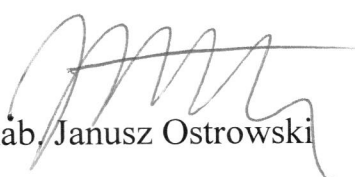
1. Sugeruję rozszerzenie treści zawartych we Wstępie, a także w Zakończeniu.
2. Proponuję usunięcie z tytułu rozdziału III słowa „skomplikowana”, tytułując rozdział III *Sytuacja polskiego aptekarstwa...*
3. Niezbędne jest usunięcie przyimka prostego „w” w tytule rozdziału XV.(strona 2)
4. Niezbędna jest korekta daty zajęcia miasta Łodzi przez Niemców we wrześniu 1939 roku (strona 84).
5. Proponuję zmniejszenie dysproporcji między wielkością tekstu poświęconego samemu Leopoldowi Skulskiemu, a resztą pracy na rzecz bohatera pracy, zwłaszcza podrozdziału 1 i 3, dotyczącego okresu kiedy to (podrozdział 3) Leopold Skulski pełnił niezwykle odpowiedzialne funkcje w Państwie.

6. Sugeruję umieszczenie numeracji prac umieszczonych w Bibliografii znajdującej się na końcu pracy.
7. Proponuję rozszerzenie piśmiennictwa obejmującego także późniejsze publikacje, zwłaszcza ukazujące się po 1989 roku, po okresie bardzo znaczących przemian ustrojowych w Polsce, choćby o pracę Andrzeja Paczkowskiego „Leopold Skulski, premier Republiki Polskiej 13.XII.1919 – 9.VI.1920” z 1992 roku (Wydawnictwo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich), czy ostatnio wydaną książkę Andrzeja Chwalby *1919, Pierwszy rok wolności* (Wydawnictwo Czarne) z 2019 r.
8. Proponuję zwiększenie liczby ilustracji dotyczących bezpośrednio Leopolda Skulskiego jako premiera rządu polskiego o zdjęcia znajdujące się w zbiorach Narodowego Archiwum Cyfrowego (4).
9. Sugeruję, aby nie stosować słowa „ulegać” kiedy definiowana jest poprawa określonej sytuacji.

Przedstawione powyżej uwagi, niedociągnięcia i usterki będące często błędami nieuwagi nie umniejszają wysokiej wartości merytorycznej przedstawionej mi do recenzji pracy doktorskiej i kompetencji naukowych mgr farmacji Katarzyny Karkutt-Miłek. Mogą one stanowić ewentualną pomoc do rozważenia przez Doktorantkę podczas przygotowywania rozprawy doktorskiej do publikacji, do której zachęcam.

Po zapoznaniu się z przedstawioną mi pracą i po szczegółowej analizie stwierdzam, że rozprawa doktorska przygotowana przez mgr farmacji Katarzynę Karkutt-Miłek odpowiada warunkom określonym w art.13 ust. 1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule naukowym w zakresie sztuki (Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu RP z dnia 2 grudnia 2014 roku – Dz. U. poz. 1852). W oparciu o powyższą ocenę, stawiam wniosek do Wysokiej Rady Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie mgr farmacji Katarzyny Karkutt-Miłek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, 25.01.2019 r.

dr hab. Janusz Ostrowski